

Crna Gora
Ministarstvo odbrane

BESPLATAN PRIMJERAK

Partner

Magazin o odbrani i vojsci

Broj 72 oktobar 2018. godine

Školski brod „Jadran“
85 godina u službi mladosti i znanja

Sa Ljetnjeg vojnog kampa 2018.

SADRŽAJ

4. **Intervju: Ministarka odbrane Republike Makedonije, Radmila Šekerinska: Crna Gora nam je inspiracija**
7. **Veliki korak u modernizaciji VCG: Stigli helikopteri i lakooklopna vozila**
8. **Dnevnički zapis sa krstarenja „Jadrana“ Tivat - Malta - Kotor: Jedrenje pod sazveždem Škorpiona**
11. **85 godina školskog broda „Jadran“: Biser sa morske pjene**
12. **NATO Odbrambeni koledž u Rimu: Kapetan fregate Željko Peković**
14. **Pismo iz misije: Poručnik bojnog broda Slobodan Musović, EUNAVFOR ATALANTA: U službi zaštite humanitarne pomoći Somaliji**
16. **Foto priča: Ljetnji vojni kamp za mlade 2018.**
18. **Naši kadeti: Miloš Krivokapić, student III godine Pomorske vojne akademije: Put do Mornarice vodi preko Atine**
20. **Andrija i Zoran Božović: Budući pilot vs potpukovnik**
22. **Patrolni brodovi na Jadranu: U službi kontrole teritorijalnog mora**
24. **Počasna garda: Za prvi utisak, drugu šansu nemaju**
26. **Nasljeđe: Spomen soba V proleterske, kasarna „Masline“, Podgorica**
29. **Monografija „Crnogorska vojska 1854-1916.“ dr Srde Martinovića: O epohi crnogorske vojske „između tradicije i modernizacije“**

IMPRESUM

Partner - magazin o odbrani i vojsci

BROJ: 72

IZDAVAČ: Ministarstvo odbrane Crne Gore

BROJ UREDILA:

Gordana Borović

PRELOM: Marina Vukčević

ŠTAMPA: Grafo Group, Podgorica

KONTAKT: PR služba MO

TEL/FAX: +382 20 241 375

E-MAIL: pr@mod.gov.me

WEB: www.odbrana.gov.me

ADRESA: Jovana Tomaševića 29

TIRAŽ: 3.000

Naslovna strana: Ivana Vlahović

Zadnja korica: Uroš Podlogar

Između dva broja

27. mart: A5: Crna Gora počela predsjedavanje regionalnom inicijativom
27. mart: Ministarstvo odbrane raspisalo oglas za izbor 10 kadeta za obrazovanje na inostranim vojnim akademijama
13. april: Stigao Bell 412 EP
7. maj: Tim Mornarice VCG ispraćen u EU misiju ATALANTA
16. maj: Novi komandant školskog broda „Jadran“ je kapetan korvete Zoran Ivanovski
17. maj: Novi pripadnici Vojske Crne Gore svečano položili zakletvu
18. maj: „GLOBSEC 2018“: Ministar Bošković sa zvaničnicima Slovačke, Lajčakom i Gajdošem Bošković na Forumu 2BS
22. maj: Brigadni general Daković na Konferenciji načelnika GŠ država Balkana (BCHOD)
23. maj: Bošković sa admiralom Fogom, komandantom Združenih snaga u Napulju
30. maj: Premijerno prikazan dokumentarni film „Avganistan – priča crnogorskog vojnika“
3. jun: Počela NATO misija Air Policing u Crnoj Gori: Italijanski i grčki borbeni avioni štite vazdušni prostor Crne Gore
5. jun: Bošković u Briselu, Sjevernoatlantski savjet
7. jun: Ministarstvo odbrane integrisano u NATO kodifikacioni sistem
9. jun: Uručen sertifikat o tromjesečnom testiranju sposobnosti kodifikacije na nivou NATO zemalja
11. jul: Počeo NATO Samit u Briselu, Crna Gora prvi put kao članica Alijanse
13. jul: Brigadni general Dragutin Dakić preuzeo dužnost načelnika GŠVCG
17. jul: Počeo treći Ljetnji vojni kamp za mlade
30. jul: Predsjednik Crne Gore Milo Đukanović, posjetio Ministarstvo odbrane Crne Gore
21. avgust: Na „Jadranu“ obilježeno 85 godina čuvenog jedrenjaka
31. avgust: Bošković u Makedoniji
10. septembar: Stigli novi višenamjenski helikopteri, dva Bell-a 412 EPI
12. septembar: Šest lakooklopnih vozila, donacija Ministarstva odbrane SR Njemačke, stigla u Crnu Goru
12. septembar: Deveti kontingent VCG započeo angažman u misiji „Odlučna podrška“ u Avganistanu
20. septembar: Vlada donijela Strategijski pregled odbrane Crne Gore
24. septembar: Bošković u Bakuu sa azerbejdžanskim kolegom, general-pukovnikom Zakirom Hasanovim
26. septembar: Bošković u Gracu sa kolegama zemalja Zapadnog Balkana o jačanju bezbjednosnih kapaciteta
26. septembar: „United in Music“: Vojni orkestri UK, Albanije i Crne Gore održali koncert u Podgorici, narednog dana u Skadru
27. septembar: Dočekan VIII kontingent iz misije „Odlučna podrška“
28. septembar: „Dan otvorenih vrata“ na Golubovcima i školskom brodu „Jadran“

Crna Gora nam je inspiracija

Intervju sa ministarkom Šekerinskom urađen je prije referenduma na kojem su se u nedjelju, 30. septembra građani Makedonije izjašnjavali o promjeni imena države u Republika Sjeverna Makedonija. Na referendum, koji je imao konsultativni, a ne obavezujući karakter, izašlo je značajno manje od 50 posto građana upisanih u birački spisak. Premijer Zoran Zaev je najavio da se borba za evropsku Makedoniju sada nastavlja u Sobranju. U svakom slučaju, ministarka je izričita u stavu da su evroatlantske integracije jedini ispravan put za njenu državu

U momentu kada se zaključuje ovaj broj *Partnera*, ne zna se kakve će političke implikacije imati ishod referenduma održanog u nedjelju. Iako je imao konsultativni karakter, referendum, kako ocjenjuju analitičari, "ima političku težinu". Zaev ne isključuje ni mogućnost vanrednih parlamentarnih izbora, uz decidan stav da će Makedonija biti članica NATO i EU.

Makedonija je na posljednjem Samitu NATO u Briselu dobila poziv za članstvo u Alijansi, čemu je prethodio period zahtjevnih reformi.

"Makedonski građani su evropski građani i dijele iste vrijednosti sa građanima zemalja članica NATO. Mi tamo i prirodno pripadamo. Makedonija, kao 30. zemlja članica NATO to će i pokazati, da smo dio naprednog demokratskog svijeta i da su nam blagostanje, sloboda i prava svake individue prioritet", kazala je makedonska ministarka odbrane u razgovoru za *Partner*. Ona je uvjeren da samo članstvo u NATO može zacementirati makedonsku nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet.

Crna Gora je školski primjer kako članstvo u NATO pozitivno utiče na državu: Ministarka Šekerinska

■ **Šta je sve podrazumijevao proces makedonskih NATO integracija? Kakve transformacije je, prije svega, izvršila Armija Republike Makedonije u primjeni NATO standarda? Šta je u tom procesu bilo najteže?**

Makedonija je u procesu integracija u NATO od prvog ciklusa Akcionog plana za članstvo. Ove godine smo u 18. ciklusu, što je rekord za zemlju-kandidata članstva. Prošlo je mnogo reformi odbrambenog sektora, iako je iza nas težak period stagnacije, pa i nazadovanja na mnogim poljima.

NATO je vojno-politički savez, a jedna od krucijalnih vrijednosti Alijanse su demokratski principi vladanja, nešto što je u Makedoniji posljednjih godina bio ozbiljan problem. Politička dešavanja i stagnacija na svim društvenim poljima direktno su se preslikavali na odbranu. Očigledan primjer za to je odbrambeni budžet koji je svake godine bio sve manji. Po stupanju na dužnost, ja i moji saradnici smo znali da treba da se napravi ozbiljan iskorak naprijed, posebno na polju odbrambenog budžeta, njegovog trošenja, kao i posvećenosti uslovima rada pripadnika Armije.

Budžet za odbranu smo povećali u ovoj godini za 15 procenata, što nam je omogućilo da pripadnicima Armije povećamo plate za 10 procenata. Započeli smo ozbiljan projekat renoviranja objekata i poboljšanja uslova rada u kasarnama, otvorili smo se prema građanima. Transparentnost je od posebnog značaja ako želite da imate odgovornu instituciju, koja donosi mudre odluke i pazi na to kako troši novac građana. Dodatno, napravili smo i plan za dostizanje preporučenog budžeta koji se odnosi na sve članice Alijanse - 2 odsto od bruto domaćeg proizvoda.

Budžet odbrane je mnogo važan, no važno je i kako će se koristiti ta sredstva. U Ministarstvu odbrane više godina je bio zaglavljen ključni dokument koji je davao smjernice za budući razvoj Armije - Strategi-

jski pregled odbrane. Veoma sam zadovoljna što su Armija Republike Makedonije i Ministarstvo odbrane ovaj ključni dokument završili početkom ljeta.

Svakako, reformski zahvati ne završavaju članstvom u NATO - Strategijski pregled odbrane je definisao put i u sledećem periodu Ministarstvo i Armija će se fokusirati na njegovu implementaciju.

Interoperabilnost sa vojskama zemalja - članica je isto tako ključan element u procesu integracija. Armija Republike Makedonije od 2002. godine je direktno uključena u mirovne misije Alijanse i do sada je više od 4.000 pripadnika Armije učestvovalo u ovim misijama. Na taj način pridonosimo globalnom miru, Makedonija se etablirala kao ozbiljan, odgovoran član međunarodne zajednice.

■ **Kakve benefite očekuje Republika Makedonija od članstva u NATO? Da li se ti benefiti u nekom segmentu razlikuju od onih koje ima Crna Gora?**

Crna Gora je školski primjer kako članstvo u NATO pozitivno utiče na državu.

Nemamo dilemu da će to prvo uticati na bezbjednost i stabilnost makedonskih građana, kao i bezbjednost spoljnih granica. Članstvo u NATO će zacementirati našu nezavisnot, naš suverenitet i teritorijalni integritet. A bezbjedne granice i stabilno društvo podstiču investicije, pokreću ekonomiju, čime se povećava broj radnih mjesta. Srednjoročno, raste i cijena rada.

Primjer Crne Gore govori jasno - povećanje direktnih stranih investicija zemalja članica NATO-a na 215,2 miliona eura za prvih 6 mjeseci ove godine u poređenju sa 96,6 miliona eura za isti period 2017. godine. To je zaista značajan porast i takvom rastu smo bili svjedoci u svim zemljama

Šekerinska tokom posjete Crnoj Gori u maju ove godine

u periodu sticanja punopravnog članstva u Alijansi.

Članstvo u Alijansi djeluje kao katalizator za političke procese, posebno onih povezanih sa članstvom u Evropskoj uniji. Jednostavno, to će mobilisati politički establišment i cijelo društvo, pokazaće da su, ako radite posvećeno, poštujući demokratske standarde, pravo i slobode koji su garantovani Ustavom, svi ciljevi dostižni.

Ali, nije riječ samo o mjerljivim benefitima i prednostima. Makedonski građani su evropski građani i dijele iste vrijednosti sa građanima zemalja članica NATO. Mi tamo i prirodno pripadamo. Makedonija, kao 30. zemlja članica NATO to će i pokazati, da smo dio naprednog demokratskog svijeta i da su nam blagostanje, sloboda i prava svake individue prioritet.

■ **Sistem kolektivne bezbjednosti svakako je primarni benefit članstva, pogotovo za male zemlje. Govoreći o bezbjednosnim prijetnjama, u jednom ste intervjuu kazali da veliku zabrinutost izaziva slabost i ranjivost**

državnih aparata i njihovih institucija na Balkanu, jer su zemlje sa manjkavim sistemima, podložnije trenutnim bezbjednosnim prijetnjama. Možete li to jasnije objasniti?

Veći dio balkanskih zemalja, posebno zemlje bivše zajedničke države su mlade demokratije koje još uvijek prolaze kroz „dječije bolesti“. Isto tako, živimo u regionu koji je raskrsnica civilizacija i u kojem nisu strani mali i veliki konflikti sa ozbiljnim posljedicama. Region koji je imao i koji ima neriješena pitanja zaista može biti izazov za evropsku bezbjednost. Makedonija je možda najeklatantniji primjer za to, koliko demokratija može da bude krhka, posebno u zemljama kakve su balkanske.

U našoj novijoj istoriji krećemo se od „oaze mira“, do konflikta, od demokratije sa uspostavljenim procedurama do zarobljenih država. Makedonija je deset godina bila u službi grupe ljudi koja je upravljala svim procesima u državi. To je dovelo do apatije, do zatvorenosti, do neperspektivnosti. Građani su svoju

budućnost prestali gledati u okviru svoje države, a to je vjerovatno najpogubnija realnost sa kojom može da se suoči jedna nacija.

Ipak, posljednja godina u mojoj zemlji je pokazala i drugo lice balkanskih zemalja, a to je brzina sa kojom možemo da napravimo korjenite promjene. Kao zemlje koje su na raskrsnici Istoka i Zapada i osjećaju pozitivne i negativne efekte onoga što se dešava na obje strane, moramo da budemo svjesni da su sopstveni razvoj i bezbjednost najvažniji elementi ukoliko želimo da našim građanima omogućimo da žive u perspektivnoj zemlji.

■ **Šta članstvo u NATO predstavlja za Makedoniju sa geopolitičkog i strateškog stanovišta? U tom kontekstu, šta članstvo Makedonije u Alijansi donosi regionu?**

Zaokruženje članstva balkanskih zemalja u NATO i Evropsku Uniju predstavlja geopolitički proces kojim se stavlja tačka na bezbjednost i stabilnost u Evropi. To znaju naši saveznici, ali znamo i mi i zato našim potezima, odnosom i odlukama pomažemo evropskim liderima, da zatvore proces „cijele i slobodne“ Evrope.

Države na Balkanu podložne su različitim uticajima i zato treba da teže jačanju demokratije, bezbjednosti i ekonomskom razvoju.

Članstvo Makedonije u Alijansi biće dokaz da su sa većom posvećenošću, hrabrošću i riješenošću, svi ciljevi koji se čine dalekima, u suštini, dostižni za cijeli region.

Ja se nadam da će makedonski prim-

Makedonija je odgovoran član međunarodne zajednice

jer biti inspiracija ostalim zemljama u regionu da svi zajedno krenemo ka bezbjednoj i razvijenoj Evropi, zato što to naši građani to žele i zaslužuju.

■ **Vlada u Skoplju smatra da će članstvo Makedonije u Alijansi zaštititi zemlju od ruskog miješanja u njene unutrašnje poslove. Da li se tu misli primarno na negativan stav Rusije po pitanju makedonskih evroatlantskih integracija?**

Makedonija je odgovoran član međunarodne zajednice. Moja zemlja je pokazala da podržava procese demokratskog razvoja na globalnom nivou i da se konstruktivno odnosi ka svim zemljama-susjedima, kao i partnerima. I preko dogovora sa Bugarskom i Grčkom pokazali smo da praktikujemo jedan novi vid spoljne politike na Balkanu. Želimo dijalog i želimo otvoren, jasan i iskren pristup usmjeren ka rješavanju problema i izazova, a ne proizvodnji novih.

U tom kontekstu, Makedonija želi iskren i otvoren odnos sa svim zemljama, uključujući i Rusiju. Više od 70 procenata makedonskih građana se izjasnilo da želi svoju zemlju kao dio NATO i Evropske unije i mi imamo obavezu da to ostvarimo.

Gordana BOROVIĆ

Primjer smo kako dvije zemlje na Balkanu treba da sarađuju

„Česti kontakti na najvišem nivou, prijateljski odnos i spremnost Crne Gore da u svakom momentu podrži Makedoniju na putu ka NATO, pokazuje da naši odnosi treba da budu najbolji primjer za to kako dvije zemlje u regionu mogu da sarađuju“, kazala je Šekerinska za *Partner*. Ona ističe da se saradnja dvije zemlje realizuje na svim nivoima na planu odbrane.

„Crna Gora nam je povjerila izuzetno veliku odgovornost i čast da školujemo buduće pripadnike crnogorske vojske. Sarađujemo i u obukama, imajući u vidu kakve unikatne uslove i kapacitete posjedujemo u našim armijama. To zaista govori mnogo o tome koliko vjerujemo jedni drugima i koliko imamo cjelovitu i otvorenu komunikaciju“, kaže Šekerinska.

Ministarka odbrane Republike Makedonije kaže da je, kada su u pitanju NATO integracije, Crna Gora za Makedoniju bila i ostala inspiracija.

„Vi ste pokazali da, ukoliko nešto zaista želite, možete da mobilizujete cijelo društvo da dostigne taj cilj. Pokazali ste da princip otvorenih vrata Alijanse nije samo fraza. Makedonija je pred odlučujućim momentom i ukoliko građani potvrde svoje višedecenijsko opredjeljenje da pristupimo Alijansi, naše dvije zemlje će biti još bliskiji saveznici. Ja znam da među 29 zemalja članica Makedonija ima velike prijatelje i podržioce, a Crna Gora je nesumnjivo dio njih. Naša međusobna podrška i prijateljstvo značajni su za cijeli Balkan, ali i Evropu“, zaključila je sagovornica *Partnera*.

Veliki korak u modernizaciji

Stigli helikopteri i vozila

Let nad Podgoricom: Dva nova helikoptera Bell 412 EPI stižu na Golubovce

Septembar je bio više nego uspješan za crnogorsku vojsku. Sve je teklo kako je obećano i zacrtano - u našu zemlju stigla su dva nova višenamjenska helikoptera Bell 412 EPI, kao i šest lakooklopnih vozila marke Mercedes, donacija Ministarstva odbrane SR Njemačke Vojsci Crne Gore

Dva nova višenamjenska helikoptera Bell 412 EPI, namijenjena Vazduhoplovstvu Vojske Crne Gore, stigla su 10. septembra u Crnu Goru. Tu ih je od aprila već čekala „prethodnica“, jedan Bell 412 EP. Investicija je „teška“ 30 miliona eura

i predstavlja najznačajnije opremanje naše vojske od obnove državne nezavisnosti, ali i potvrdu odlučnosti Crne Gore da u okviru NATO jača svoje sposobnosti.

Na velikoj svečanosti koja je tim povodom upriličena na aerodromu Golubovci, premijer **Duško Marković** je kazao da je riječ o ulaganju u sebe i sigurnost građana, jer će se letilice u velikoj mjeri koristiti u civilne svrhe, angažovanjem u misijama traganja i spašavanja, kao i za razne vrste medicinskih evakuacija, što će unaprijediti kapacitete za reagovanje u vanrednim situacijama.

Samo dva dana kasnije, stiglo je u danilovgradsku kasarnu

„Milovan Šaranović“ šest lakooklopnih vozila marke Mercedes, donacija Ministarstva odbrane SR Njemačke Vojsci Crne Gore. Poklon je vrijedan 2,2 miliona eura.

I vozila će značajno unaprijediti kapacitete Vojske Crne Gore. Načelnik Generalštaba Vojske Crne Gore brigadni general **Dragutin Dakić** kazao je na proslavi u Golubovcima da Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore ubrzano rade na nabavci još 67 lakooklopnih vozila.

„Vojska Crne Gore ide ukorak sa razvojem savremenih tehnologija i izazova, sve sa jednim ciljem – da uspješno odgovorimo na postavljene misije i zadatke, i na taj način našim građanima omogućimo da se osjećaju sigurno i zaštićeno“, zaključio je general Dakić.

Vozila „postrojena“ ispred Centra za obuku u Danilovgradu

Krstarenje „Jadrana“ Tivat - Malta - Kotor: Dnevnički zapis

Jedrenje pod sazveždem Škorpiona

Na desetodnevno školsko krstarenje išlo je 47 studenata Pomorskog fakulteta u Kotoru sa tri profesora te visokoškolske ustanove. Partner objavljuje dnevnički zapis Ivane Vlahović iz PR Službe Ministarstva odbrane

Dok smo se u ranim jutarnjim satima 5. maja okupljali na Pina-ma, vrijeme je bilo tmurno i prohladno. Dočekuje me aktuelni, 27. po redu komandant Jadrana, kapetan fregate **Zoran Ivanovski**. Na krstarenju do Malte i nazad na komandi broda bio je kapetan korvete **Goran Pajović**.

„A će ćeš sa svim tim stvarima?!“ - pita me kapetan Ivanovski. Penjem se na brod i upućujem ka svojoj kabini. Dolazila sam i ranije na „Jadrana“ ali, do palube. Samo znam da će nas u skućenoj kabini, koja je ujedno i brodska ambulanta, biti tri, poručnica **Sara Rakočević**, doktorica **Arijeta Dacić** i ja.

U kabini su jedan obični i jedan krevet na sprat, lavabo, ogledalo, ali i mnogo fioka sa ljekovima, abecedno obilježenih i kabaste kutije sa defibrilatorom i kiseonikom. Prema jednoj od Sarinih instrukcija, sve stavljam na vješalice, pa na šipku od kreveta. Stiže i doktorica Dacić, u daljoj komunikaciji Eta ili „dotoressa“. Osoba sa iskustvom, ima samo veću maskirnu torbu.

Neko povlači zavjesu od kabine. Predstavlja se kao **Predrag Supić**, kapetan korvete, jedan je od bivših komandanata „Jadrana“, čovjek koji najbolja poznaje njegova jedra. On prenosi svoja znanja

komandantima broda ali, ovom prilikom, ima zadatak da mi se nađe ako što zatreba.

Postaje sve bučnije, skupljaju se studenti Pomorskog fakulteta, biće ih 47, sa nautike, brodomaštinstva i pomorskih nauka, kao i tri profesora. Dolaze kolege, novinari, prijatelji. Valja ispratiti slavni jedrenjak na još jedan put i poželjati mirno more. Pripadnici Mornarice su u svečanim bijelim uniformama. Najljepše su, komentarišem.

Postrojavamo se na palubi, dok se nebo sprema za ozbiljni pljusak. Bila je to samo prijetnja, ispostaviće se. Zamjenik načelnika Generalštaba, pukovnik **Svetozar Brajković** i Špiro Ivošević, dekan Pomorskog fakulteta, pozdravili su nas kratkim govorima. Oko 11,30 na brodu su konačno ostali samo oni koji će tu provesti narednih devet dana. „Krenuli smo“, najčešće je poslata poruka u tom trenutku.

Strpljenje i snaga: Dizanje sidra

“Ne zaboravite nikad odakle ste krenuli...”: Potom je održan prvi od zborova koje ćemo imati narednih dana. Komandant **Pajović** objašnjava studentima pravila ponašanja, uz riječi da se upamte: “Većina vas ukrcaće se jednog dana na strane brodove i plovidbi pod tuđim zastavama ali, nikad ne zaboravite odakle ste krenuli i ko vam je omogućio ta znanja.” Naša zastava se vijori, i najveća je koju sam ikad vidjela. Plesala je na plavoj pozadini tek razvedrenog neba. Svi smo se uhvatili za kamere telefona ili fotoaparata da zabilježimo taj trenutak.

Boravak na brodu podrazumijeva i neke dobre, stare, pomorske običaje. Nas nekoliko na komandnom mostu nazdravilo je za srećan put i mirno more. Oko ručka, počeo je da se gubi signal na telefonima. Tvrdim da je to najbolja mentalna higijena koja se čovjeku može desiti.

Vatreno krštenje sa vodom: Prva 24 sata prilagođavamo se na sve – nepoznati prostor, ljuljanje... Naravno, ovo ne važi za iskusne pripadnike Mornarice. Morska bolest počinje osjećajem lelujanja, izmicanjem tla pod nogama, prekidima toka misli, pa i poteškoćama sa govorom. Na kraju dolazi mučnina. Kada svi nekud sa palube nestanu, a nije vrijeme za spavanje - to je znak da se u kabinama vode borbe sa samima sobom. Mnogi drugog dana plovidbe nisu mogli da doručkuju, a oni koji jesu - kasnije su zažalili.

Buđenje na brodu je u 7 sati. Najavljuje se lupanjem na teška vrata od kabine uz zvanje: “Buđenje! Doručak!” Do kupatila prolazite kroz gužvu, a bez gumenih papuča teško se možete bezbjedno istuširati, zbog ljuljanja.

Nakon doručka i kafe, Sara, Arijeta i ja povukle smo se u kabinu zbog doktorske mučnine i sindroma “tečnog

mozga” koji je spopao mene i Saru. To su vam periodični napadi smijeha i razdražljivosti. Danas ne mogu sebi objasniti da tada nisam bila u stanju da se odozovem pozivu komandanta Mornarice, kapetana bojnog broda **Veska Tomanovića**, radi fotografisanja.

Ali, samo što sam se smjestila u krevet, oglasio se signal za izlazak na palubu.

Vježba u slučaju evakuacije sa broda. Svi su već navikli kabaste narandžaste pojaseve. Poručnik **Lazar Knežić** konstastuje da nisam u stanju ni da zavežem pojas.

Kažu - trebalo je vidjeti studente poslije doručka kako, jedva suzdržavajući mučninu, ribaju palubu. A možda je samo kranjska kobasica za doručak bila taktička greška zastavnika **Boška Vučića**, šefa brodske kuhinje.

Večernji “kružoci” uz bokove broda: Privikavanje je kratko trajalo. Sve ostalo je bio veliki i nezaboravni doživljaj.

Nakon večere, kada se spusti zastava, do kasno u noć vidjeli su se “kružoci” po klupama uz bokove broda. Posebno zadovoljstvo bilo je slušati dogodovštine komandanta Tomanovića. On je veliki poznavalac svog posla, autoritativna ali pravična figura, čovjek sa rješenjem za svaki problem. Posebno je simpatičan

Krstarenja

Školski brod „Jadran“ plovio je vodama Mediterana, Atlantskog okeana, Crnog, Crvenog, Egejskog, Mramornog i Tirenskog mora. Do početka Drugog svjetskog rata imao je sedam međunarodnih krstarenja. Prvo je bilo od 25. juna do 25. jula 1934. na ruti Dubrovnik – Tunis - Malta – Pirej – Tivat. Najduže je bilo 1938, od 20. aprila do 31. avgusta, kada je brod posjetio Njujork i Boston. Ruta je bila Šibenik - Malta - Gibraltar - Madeira - Hamilton - Njujork - Boston - Azori - Gibraltar - Tunis - Dubrovnik.

Od Drugog svjetskog rata do 1991. godine i raspada SFRJ brod je obavio 16 međunarodnih krstarenja. Među njima se svakako izdvaja učešće na obilježavanju 200 godina Trafalgarske bitke i Međunarodnom festivalu mora, u engleskoj luci Portsmouth, gdje se naš jedrenjak našao među više od 20 najljepših jedrenjaka svijeta, kao i 170 savremenih ratnih brodova. Smotru impozantne flote usidrene u moreuzu Sokent izvršila je kraljica Elizabeta II.

Izdvaja se i krstarenje za Lisabon, na izložbu „EXPO/’98“, zatim „Sailing to Barcelona“ 2008. godine i krstarenje Tivat - Istanbul - Kostanca - Pirej - Tivat 2009. godine.

Aleksandar Stepanović obučava studente korišćenju sekstanta

kada je more nemirno, a on priželjkuje da bude još nemirnije!

Ponavljao je da treba pamtiiti svaki tren sa ovog putovanja, jer je to jedinstveno i posebno iskustvo. "Crnogorski pomorski kadrovi su se u svijetu pokazali kao dobri pomorci. Na 'Jadraniu' im je dostupno sve, od obuke u osnovnim pomorskim radanjama, do usavršavanja u struci." I on je prve žuljeve i oderotine zaradio na "Jadraniu".

Kažu da pitomci nekada nisu voljeli mnogo ovaj brod, jer su morali biti veoma fizički spremni. Poslije juturnje fiske penjali su se na sva tri jarbola. Oblačno nebo zove se u žargonu "pitomačko", jer se tada ne može raditi astronomska navigacija. Komandant se prisjetio i profesora **Dušana Stajića**, jednog od autora knjige o navigaciji, kod kojeg su studenti nakon trećeg pokušaja, polagali pred cijelom klasom. Bilo je sramota ne naučiti.

"Na 'Jadraniu' smo naučili život i rad. Mislili smo da su i drugi brodovi takvi ali, nijesu..." Na brodu su svi oslonjeni jedni na druge, tu nastaju šale i anegdote za buduća prepričavanja.

Valeta, Malta: Nakon nekoliko dana, stigli smo na Maltu, i uplovili u Veliku luku (The Grand Harbour) u Valeti. Malta se može obići za dobro organizovana tri dana. Ovo je poznata turistička destinacija, sve je podređeno turizmu. Jedrilice, otvorene terase, muzika... Svuda su motivi malteških vitezova a na

Posada broda po povratku, na Pinama

ponos im je i crkva gdje se nalazi čuvena **Karavađova** slika "Odsijecanje glave svetog Jovana Krstitelja".

U luci smo upriličili i koktel, na koji su došli ministar energetike i vlasnik brodogradilišta sa saradnicima. Bili su vidno oduševljeni brodom, ali i našim gostoprimstvom.

Usljedio je povratak, 10. maja u 17,30 napustili smo Veliku luku i krenuli prema Kotoru. Nije nas više ljuljalo more, već nostalgija što se uskoro sve završava. Činilo nam se da smo začas ušli u naše vode. Za kraj, organizovali smo takmičenje u vuči konopaca. Zadnji zalazak sunca proveli smo na lampicama ukrašenoj palubi, uz glasno pjevanje "Sve bi seke ljubile mornare".

I još jednom smo nazdravili, u čast zahvalnosti, najljepšem načinu da se preda dužnost novom komandantu broda,

novim znanjima, stečenim uspomenu i prijateljstvima.

Savlađivanje brodskih vještina, ali i brodskih zabava: Tokom putovanja, studentima ništa nije padalo teško. Ostali su pod velikim utiskom. Poručnik bojnog broda **Aleksandar Stepanović Stepa** strpljivo ih je podučavao terestičkoj i astronomskoj navigaciji, određivanju pozicije broda, djelovima sekstanta, (ručnog instrumenta koji se koristi u navigaciji). Treća smjena je počinjala u ponoć, a do kraja smjene ostajalo se na komandnom mostu. Nije im smetalo što vjetar šiba, voda preplavljuje bokove broda i što ozbiljno ljulja. Osmatrali su situaciju na moru i u 3h ujutro mozgali o zadacima koje bi im mogao postaviti neko od prisutnih kapetana.

Posada broda se trudila da ih provede kroz sve brodske vještine, pa ih je jednom prilikom stariji vodnik I klase **Saša Čepić - Čepo** posijedao u krug na palubi da vežu čvorove. On još vjeruje da je žena na brodu nesreća i da je potpuno neprihvatljivo što je moja prostirka za izležavanje na palubi roze boje.

Vezivanju konopa, jednoj zaraznoj brodskoj zabavi, podučavao ih je sam komandant Tomanović. Tankim konopom vežu se ruke dva učesnika igre, a zadatak je zajednički se osloboditi čvora. Trebalo je to vidjeti... Bodrili su jedni druge, svađali se ko je na redu za igru. A Tomanović bi sa strane dobacivao: "Samo još jedan potez"! Uvijek je bio pogrešan.

Kapetan Ivanovski je kasnije objasnio da nisu željeli studentima da nametnu vojnu disciplinu. Namjera je bila da se uspostavi prijateljski odnos te da sami osjete želju da učestvuju u aktivnostima. To se pokazalo kao pun pogodak.

Obuka u širenju jedara

85 godina školskog broda „Jadran“

Biser sa morske pjene

„Jadran“ na Malti 1937. na proputovanju za Port Said i Konstancu

Školski brod „Jadran“ izgrađen je u brodogradilištu „H.C. Stulcken & Sohn“ u Hamburgu, u Njemačkoj, 1933. godine, po narudžbi Mornarice Kraljevine Jugoslavije.

Ugovor o gradnji novog broda, po projektu inženjera **Josipa Joza Škarice**, sklopljen je 4. septembra 1930. godine.

Za Jugoslaviju je zaplovio 27. juna 1933. godine, a u luku Tivat je uplovio 20 dana kasnije, 16. jula. U Tivat ga je dovezao vrsni pomorac, kapetan fregate **Nikola A. Križomali**. Doček u Boki bio je veličanstven, sa stanovništvom koje ga je pozdravljalo sa obale. Jedrenjak je napravio krug pored Herceg Novog, Meljina, Zelenike, Kumbora i Đenovića, nakon čega se uputio za Tivat.

Kraljevskoj Mornarici predat je na svečanosti 19. avgusta u Splitu. Tada je, pod imenom „Jadran“, upisan u flotnu listu Mornarice Kraljevine Jugoslavije

Do Drugog svjetskog rata, izvršavao je namjenske zadatke. U tom je periodu, i to od 20. aprila do 31. avgusta 1938. brod imao svoje najduže krstarenje do danas, kada je posjetio Njujork i Boston.

Kraj rata dočekao služeći kao most na venecijanskom kanalu: Drugi svjetski rat proveo je u Italiji, kao školski brod Italijanske ratne mornarice, pod imenom „Marco Polo“. Kraj rata je dočekao kao most na jednom od venecijanskih kanala! Potpuno ruiniran, vraćen je u Jugoslaviju i dotegljen u Tivat. Dvije godine, od 1947. do 1949. trajao je remont pod budnim

okom vrsnih inženjera i majstora tivatskog *Arsenala*. Jedrenjak je zatim uvršten u sastav Školskog odreda Jugoslovenske ratne mornarice, sa bazom u Divuljama kod Splita.

Kada su počeli sukobi na području ex Jugoslavije, brod je bio u remontu u MTRZ

Lična karta

Jadran je trojarbolni jedrenjak tipa barkantin, dug preko 60m, širok 8,9, sa gazom od 4,3 metra.

Jedrenjak čelične konstrukcije spajan je tehnologijom zakivanja, ima tri palube, a puni deplasman broda iznosi 761 tonu.

Visina velikog jarbola je 39,1 m, ukupna dužina svih konopa u snasti potrebnih za upravljanje ukupno 12 jedara je veća od 11 km. Brod je na jedra, uz povoljan vjetar i sa uvježbanom posadom, postizao maksimalnu brzinu od zavidnih 15,8 čvorova.

Originalno je bio naoružan sa dva topa kalibra 47 mm za salutne svrhe, dva mitraljeza M7/12 i 56 pušaka za posadu. Stalna posada sastojala se od 12 oficira, 36 podoficira i 108 mornara.

Danas, maksimalna daljina plovljenja prilikom vožnje ekonomskom brzinom iznosi 3.000 milja, a autonomnost broda je 15 dana sa zalihama vode od 32 tone, i zalihama goriva od 24,5 tone.

Brod ima 40 članova redovne posade i može primiti do 52 kadeta – pitomca.

Na čuvenom jedrenjaku mogu se oprobati i čari i tegobe klasične plovidbe i navigacije, jer je u dosadašnjim remontima uvođenje modernih tehnologija bilo pažljivo dozirano

„Sava Kovačević“ u Tivtu. Remont je završen 1994. godine.

Posljednji veliki remont školskog broda „Jadran“, započeo je 2013. godine i okončan je prošle godine.

Brod je dobio potpuno novi pogonski sistem, motor od 650 konjskih snaga, savremenu navigacijsku opremu, jarbol, novi prostor za mornare, kuhinju, sisteme pitke i morske vode, sisteme za gorivo i ulje...

Najveći teret u generalnom remontu iznijela je posada broda, ali su u njemu učestvovali i đaci i studenti pomorstva u Kotoru.

Plovidba kao prije 200 godina: Ovaj brod, koji je jedrio vodama Mediterana, Atlantskog okeana, Crnog, Crvenog, Egejskog, Mramornog, Tirenskog i Jadranskog mora i danas plovi na način kako su to radili stari jedrenjaci iz prve polovine 19. vijeka.

Vitla, koturnici, jedra i kormilo na „Jadranu“ pokreću se ručno, kao što se iz mora podižu i dva glavna sidra, težine po 1.050 kg. Sidreno vitlo tom prilikom pokreće 18 ljudi.

„Jadran“ ima neprocjenjivi značaj u njegovanju i razvijanju pomoračke tradicije i običaja.

Na brodu svoja prva iskustva u pomorstvu i navigaciji, pored mornaričkog kadra, stiču i učenici i studenti pomorskih obrazovnih ustanova u Crnoj Gori. Ovaj brod je, kako naglašava aktuelni komandant, kapetan korvete, **Zoran Ivanovski**, duhovno i kulturno-istorijski najznačajniji brod Mornarice Vojske Crne Gore, koji na najljepši način predstavlja Crnu Goru i njenu vojsku.

Danas se brod koristi za obuku pripadnika naše Mornarice i učenika pomorskih obrazovnih ustanova u Crnoj Gori.

Obrazovanje za NATO dužnosti

Pripadnik Vojske Crne Gore, kapetan fregate Željko Peković pohađao je šestomjesečni kurs za rukovodioce na ovom prestižnom Koledžu, obrazovnoj instituciji koja je formirana još 1951. godine, na inicijativu generala Dvajta Ajzenhauera

Nakon osnivanja Alijanse, postojala je jasna potreba za obrazovanjem budućih rukovodioca i lidera unutar njene strukture.

Prvi glavnokomandujući Savezničkih snaga u Evropi, američki general armije **Dvajt Ajzenhauer**, je 25. aprila 1951. godine pred Sjevernoatlantskim vijećem istakao da je za potrebe Alijanse neophodno formirati odbrambeni koledž na kojem će se obrazovati i obučavati pažljivo odabrani oficiri i civilna lica, za postavljenja na ključne pozicije u NATO. Sedam mjeseci kasnije, 19. novembra 1951, Koledž je predstavio polaznike prvog Višeg kursa u Parizu. Nakon odluke Francuske da se povuče iz vojne komande NATO, 1966. godine, Koledž je premješten u Rim, gdje se i danas nalazi.

Decenijama doprinosi efikasnosti i koheziji Alijanse: Na osnovu strateških smjernica izdatih od strane najvećeg rukovodećeg tijela NATO, Sjevernoatlantskog vijeća (engl. *North Atlantic Council - NAC*) i Vojnog komiteta, glavna misija NATO Odbrambenog koledža (*NATO Defense College*) je da doprinese efikasnosti i koheziji Alijanse, razvijanjem

Prvi predstavnik VCG na NATO Odbrambenom koledžu u Rimu: Kapetan fregate Željko Peković

svoje uloge kao glavnog centra za obrazovanje, informisanje i istraživanje o transatlantskim bezbjednosnim pitanjima.

O važnosti škole i obrazovanja nikada nije dovoljno rečeno, niti je dovoljno puta ponovljeno. Amerikanac **Tom Bodet**, pisac, političar, glumac

Studijska putovanja

U okviru kursa organizovana su tri studijska putovanja, na temu „Evropske bezbjednosne perspektive“, „Transatlantska veza“ i „Regionalni pristup i partnerstvo“. Studijska putovanja predstavljaju suštinski i sastavni dio nastavnog plana i programa. Ona pružaju polaznicima priliku da se susretnu sa nacionalnim, regionalnim i globalnim donosiocima odluka. Iz jedinstvene perspektive, polaznici se upoznaju sa bezbjednosnim politikama raznih zemalja i njihovim oružanim snagama. U okviru takvih studijskih putovanja, polaznici Odbrambenog koledža su posjetili Crnu Goru dva puta, 2013. i 2017. godine.

Kompleks NATO Odbrambenog koledža (NATO Defense College) u Rimu

i novinar je kazao: „Koja je razlika između škole i života? U školi dobijate lekciju, a zatim vam daju test. U životu dobijate test koji vas nauči lekciju.“

Viši kurs ili kurs za rukovodioce (Senior Course), je sa dobrim razlogom prestižna i vodeća aktivnost među mnogim drugim odličnim kursevima koji su na raspolaganju na NATO Odbrambenom koledžu.

Ovaj zahtjevni šestomjesečni kurs priprema učesnike za buduća postavljenja na visoke dužnosti u okviru NATO političkih i vojnih organizacionih cjelina. Shodno važnosti i značaju kursa, države članice i partnerske zemlje vrše pažljiv odabir i selekciju učesnika.

Sveobuhvatan obrazovni pristup: Naravno, riječ je o posebnoj časti, velikoj privilegiji i značajnoj obavezi.

132. kurs

Kapetan fregate Željko Peković prvi je pripadnik Vojske Crne Gore koji je upućen u Rim da pohađa pomenuti kurs na ovom uglednom koledžu.

On je pohađao 132. viši kurs od osnivanja Koledža, pored ostala 74 polaznika iz 30 država. Od tog broja, 62 su oficiri, a 12 civili iz različitih nacionalnih institucija (ministarstava odbrane, unutrašnjih poslova, pravde, vanjskih poslova).

U cilju podsticanja naprednog i kreativnog strateškog razmišljanja o ključnim pitanjima sa kojima se Alijansa suočava, NATO Odbrambeni koledž se oslanja na tri ključna stuba: obrazovanje, istraživanje i, konačno,

što efikasnije slanje NATO poruke sveobuhvatnim pristupom, kroz realizaciju raznih kurseva, radionica, bilateralnih posjeta, studijskih putovanja, izdavanje publikacija i tako dalje.

Kurs se realizuje dva puta godišnje i traje šest mjeseci. Tim Koledža se trudi da pomogne polaznicima u usvajanju i razvijanju znanja, razumijevanju i analizi strateških pitanja sa kojima se suočava NATO. Bitno je i razvijanje sposobnosti saradnje sa kolegama iz NATO i partnerskih zemalja u postizanju zajedničkih ciljeva, uz istovremeno poboljšavanje tehnika pregovaranja i posredovanja, kao i vještine u izgradnji konsenzusa.

U ispunjavanju ovih ciljeva, NATO Odbrambeni koledž nudi jedinstveno i izuzetno okruženje. Uz širok spektar akademskih, društvenih i kulturnih aktivnosti omogućava polaznicima da aktivno učestvuju u oblikovanju sopstvenog obrazovanja. Ovdje se na obrazovanje gleda kao na dinamičan proces, sa izuzetnim predavačima iz cijelog svijeta, koristeći najsavremenije informacione sisteme.

Diplomiranjem i završetkom Višeg kursa dobija se znanje za rad i postavljenje oficira i civilnih lica u okviru dužnosti u NATO organizaciji.

Kapetan fregate
Željko PEKOVIĆ

Prvi glavnokomandujući Savezničkih snaga u Evropi, američki general armije Dvajt Ajzenhauer, je 25. aprila 1951. godine pred Sjevernoatlantskim vijećem istakao da je za potrebe Alijanse neophodno formirati odbrambeni koledž koji će obrazovati i obučavati pažljivo odabrane oficire i civilna lica, za ključne pozicije u NATO. Sedam mjeseci kasnije, 19. novembra 1951, Koledž je predstavio polaznike prvog Višeg kursa u Parizu. Nakon odluke Francuske da se povuče iz vojne komande NATO, 1966. godine, Koledž je premješten u Rim, gdje se i danas nalazi

Poručnik bojnog broda Slobodan Musović, EUNAVFOR ATALANTA

U službi zaštite humanitarne pomoći Somaliji

Specijalno za Partner, pbb Musović prenosi svoja iskustva i utiske tokom jednogodišnjeg rada u Operativnoj komandi protivpiratske operacije Evropske unije, ATALANTA. Ova međunarodna operacija sprovodi se u vodama Indijskog okeana, sa fokusom na morski prostor Somalije, ali je njena Komanda u engleskom gradu Nortvudu

Nakon povratka iz Engleske, pbb Musović je na dužnosti zamjenika komandanta Patrolnog broda 33 „KOTOR“

Nije bilo lako odlučiti se da godinu dana provedem van kuće i odvojen od porodice. Međutim, profesionalni izazov bio je suviše jak, tako da sam od maja 2017. do maja ove godine bio u Operativnoj komandi operacije ATALANTA.

Na kraju, odluka je ipak pala i ja sam se našao na poziciji oficira za vezu sa nevladinim organizacijama, zaštitu brodova i autonomnih timova za zaštitu brodova, u engleskom gradu Nortvudu (Northwood).

Svakodnevno sam bio u kontaktu sa kolegama iz Svjetskog programa

hrane Ujedinjenih nacija (UNWFP). Sa njima sam koordinisao aktivnosti i, na osnovu njihovih potreba, organizovao zaštitu brodova koji su bili uključeni u program.

Izuzetno poznavanje dešavanja u zoni operacije: Naravno, da bih mogao u potpunosti izvršiti sve zadatke, morao sam biti upoznat sa svim dešavanjima u zoni operacije.

A zona operacije je prostranstvo od više od 3 miliona kvadratnih nautičkih milja!

Nekad su to bili jednostavni zadaci. Ali, bude i drugačijih situacija. Recimo, da je neophodno vojnim brodom obezbijediti rutu trgovačkog broda. Ukoliko EUNAVFOR u tom momentu nema raspoloživih brodova, Komanda saraduje sa Kineskom ratnom mornaricom koja podržava operaciju ATALANTA, ili Indijskom ratnom mornaricom, kao i sa CMF (Combined Maritime Forces).

Oni su izlazili u susret i ustupali brod, koji bi vršio „escort“ odnosno pratnju trgovačkog broda između određenih luka kroz zonu visokog rizika (high risk area – HRA).

Jedan od zadataka - priprema i upućivanje autonomnog tima za zaštitu broda: Pored planiranja i organizovanja zaštite brodova, postoji i niz drugih operativnih štabnih poslova, što je neprocjenjivo obogatilo moje iskustvo u multinacionalnom štabu, koje ću iskoristiti u budućem radu u matičnoj jedinici, u Mornarici Vojske Crne Gore.

Osim saradnje i koordinacije u Odsjeku za planiranje budućih operacija, kome pripada pozicija na kojoj sam radio, veoma blisku i čestu saradnju

Da bih mogao u potpunosti izvršiti sve zadatke, morao sam biti upoznat sa svim dešavanjima u zoni operacije. A zona operacije je prostranstvo od više od 3 miliona kvadratnih nautičkih milja!

imao sam sa Operativnim odsjekom, Združenim operativnim centrom i Obavještajnim odsjekom.

Priprema i upućivanje crnogorskog autonomnog tima za zaštitu broda (autonomous vessel protection detachment – AVPD) je još jedan od veoma značajnih zadataka.

U Operaciji Atalanta trenutno se nalazi drugi crnogorski AVPD tim pod komandom kapetana korvete **Blaža Gašića**, sa zadatkom zaštite tereta, posade i broda od piratskih napada u somalijskim vodama. AVPD je na dužnosti neprekidno, 24 sata, obezbjeđujući konstantnu zaštitu u toku plovidbe, na sidrištu i u luci, kako bi se bezbjedno i na vrijeme dostavila hrana ugroženim dijelovima Somalije.

Praćenje našeg tima gdje god da se nalazi: Jedna rotacija crnogorskih predstavnika u ovoj operaciji traje četiri mjeseca. Njihove obaveze u međuvremenu su udvostručene. Praćenje kretanja broda-tima je od posebnog značaja kako bih mogao pravovremeno i pravilno odreagovati i podržati naš tim gdje god da se nalazi. Naravno, to nije lako uraditi sa velike udaljenosti. Srećom, do sada je sve bilo uspješno.

Kontribucija Vojske Crne Gore u Operaciji ATALANTA ne završava se samo sa štabnim oficijom u Operativnoj Komandi i AVPD, tu su i dva podoficira pomorske specijalnosti ukrkana u Force Headquarters (FHQ) koji se nalazi na komandnom brodu ITS „Carlo Margottini“.

Podoficiri svlk **Nikola Šiljak** i svlk **Mirsad Bibić** su na dužnostima

Zamjenik komandanta operacije ATALANTA, kontraadmiral Alfonso Nanclares uručuje medalju „Atalanta ESDP Service Medal for planning and support“ ppb Musoviću

tehničara za klasifikovane mreže i asistenta „battle watch captain“. Planiranje njihovog upućivanja i povratka iz operacije je još jedan od zadataka u nizu koje sam izvršavao.

I crnogorskih brodova ima u zoni visokog rizika: Ali, i brodovi „DVADESETPRVI MAJ“ i „KOTOR“

Somalijska obala – jedna od kriznih tačaka za prevoz robe

Manje je poznato da je pomorski saobraćaj najzastupljeniji način transporta tereta. Brodovima se prevozi 71 odsto robe u svjetskim razmjerama. Ovaj podatak dovoljno govori koliko je bitna pomorska sigurnost. Somalijska obala, njen dio Indijskog okeana, iz niza razloga je postala jedna od kriznih tačaka za prevoz robe, kao i pomoći koja se brodovima donosi u okviru Svjetskog programa hrane. To je bio osnovni razlog da Evropska unija formira Operaciju ATALANTA, čiji je mandat zaštita brodova u Svjetskom programu hrane (World Food Programme, WFP), ali i ostalih brodova koji bi mogli biti napadnuti od strane somalijskih pirata.

Crnogorske plovidbe a.d. plove kroz zone visokog rizika. Smatrao sam svojom moralnom obavezom i praćenje ova dva crnogorska broda.

Saradnja sa predstavnicima kompanije *Crnogorska plovidba* je bila na izuzetno visokom nivou. Posebno me radovalo da je crnogorska kompanija jedna od rijetkih koje poštuju sve regulative vezane za sigurnost i bezbjednost plovidbe.

Kada sam se obratio predstavnicima kompanije, znali su za operaciju ATALANTA, ali ne i da postoji crnogorski oficir koji radi na štabnim poslovima.

Crna Gora je jedna od dvije države koje učestvuju u pomenutoj operaciji, a da nisu članice EU. I to sa kontribucijom na svim nivoima, od Operativne komande (OHQ) preko Taktičke komande (FHQ), do taktičke jedinice (AVPD). Zbog toga je i doprinos Crne Gore u CDSP EU (*common defence security policy*) prepoznat i veoma cijenjen.

Godina dana provedenih na štabnim dužnostima u operaciji ATALANTA ima neprocjenjiv značaj za mene kao pomorskog oficira i za moj dalji rad u karijeri. Nadam se da ću stečena iskustva iskoristiti i unaprijediti moj dalji rad u Vojsci Crne Gore.

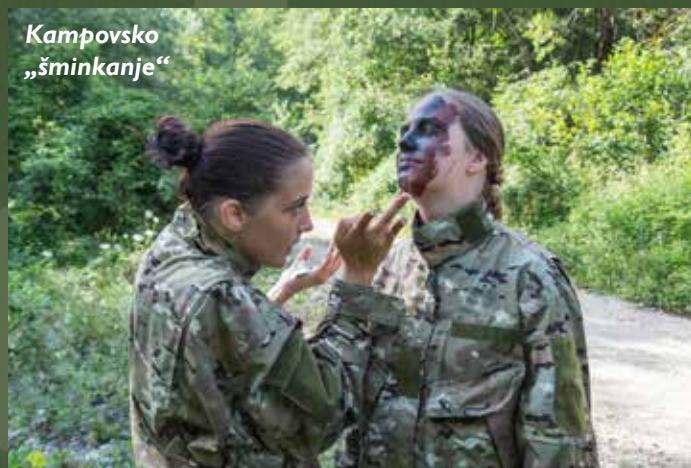
Ljetnji vojni kamp za mlade 2018.

Život u prirodi, po vojni

Treći Ljetnji vojni kamp za mlade, koji organizuje Ministar

Otkrivanje zakona prirode:
Marš na Pirlitor

Kampovsko
„šminkanje“

Ispričali su o 45 srednjoškolaca iz cijele Crne Gore i pet iz Republike Makedonije na treći Ljetnji vojni kamp, koji je održan ove godine od 17. do 29. jula u Kolašinu i Pljevljima, obavljen je u kasarni “Milovan Šaranović” u Danilovgradu.

Ove godine, dakle, Ljetnji vojni kamp je dobio regionalni karakter.

Tokom Kampa učesnici su učili o vrijednostima koje njeguje vojska, razvijali takmičarski duh.

Imali su fizičku obuku i savladali tehnike rasklapanja i sklapanja pješadijskog naoružanja. Zatim su prošli taktičku obuku, što podrazumijeva postupke i načine kretanja vojnika u borbi, a pohađali su i predmet Topografija, odnosno orijentaciju i snalaženje u prirodi.

Sve je krunisano trodnevnom logorovanjem, raftingom i alpinističkom obukom. Za pet najboljih polaznika Ministarstvo odbrane Crne Gore je kroz bilateralnu saradnju sa Ministarstvom odbrane Velike Britanije obezbijedilo posjetu Centru za obuku kadeta u Londonu.

Učenje drugarstvu

Dolazak na kamp, uz pozdravne riječi predstavnika
Ministarstva odbrane

im pravilima i znanjima

rstvo odbrane, ove godine realizovan je od 17. do 29. jula

Logorska vatra, stara tradicija za život u prirodi

Prevazilaženje strahova: Ziplajn, odnosno kurirski prelaz na Gotovuši kod Pljevalja

Pronađi me: Maskiranje lišćem

Kad kape polete u vazduh: Završetak Kampa

Miloš Krivokapić, student III godine Pomorske vojne akademije u Atini

Put do Mornarice vodi preko Atine

“Naravno da je bilo i napornih dana, ali sam ih doživljavao kao izazov i priliku za sopstveno unapređivanje. Upoznao sam svoje mogućnosti i sposobnosti”, kaže za Partner ovaj ambiciozni Nikšićanin. Tokom studija uspio je da istrči, onako usput, i čuveni Atinski maraton

Miloš Krivokapić, crnogorski kadet, student III godine na Pomorskoj vojnoj akademiji u Atini (Sholi Naftikon Dokimon), rođen je u Nikšiću, 1995, gdje je završio gimnaziju “Slobodan Cerović” kao dobitnik Luče.

Sa takvim uspjehom, mogao je da upiše bilo koji fakultet. “Ipak sam bio u potpunoj neodumici, dok nisam saznao za oglas Ministarstva odbrane za

Miloš sa drugom, takođe crnogorskim kadetom, Bojanom Đokićem

školovanje na vojnim akademijama u inostranstvu”, kaže Miloš u razgovoru za Partner.

Podrška porodice nije izostala:

Odrastao je u petočlanoj porodici sa ocem **Draganom** i majkom **Oliverom** koji su prosvjetni radnici i mlađom braćom, **Ivanom** i **Dušanom**, takođe uspješnim đacima i sportistima.

Kaže da su se u njihovoj kući često prepričavale nadahnute priče iz bogate crnogorske istorije. “Moji roditelji smatraju da su za mlade ljude neophodni

Posjeta Komandi združenih snaga u Napulju (Allied Joint Force Command, JFC) u Napulju: U prvom redu u centru je tadašnja komandantkinja Komande, admiralka Mišel Hauard (Michelle Howard)

disciplina, poštovanje tradicionalnog sistema vrijednosti i radne navike, tako da su me u potpunosti podržali. Danas ne skrivaju ponos zbog mog izbora buduće profesije. Sada i srednji brat želi mojim stopama”, kaže Miloš.

Inače, crnogorski kadeti se školuju na tri vojne akademije u Atini - Kopnene vojske, Vazduhoplovnoj akademiji i Pomorskoj, koju je upisao Miloš.

On kaže da je za svakog kadeta, nesumnjivo, najteži taj prelaz u novu, vojnu sredinu, pogotovo jednomjesečni dril na samom početku, tokom kojeg odustane znatan broj kandidata. Potom slijedi zakletva novih kadeta, nakon koje se ulazi u standardni program obuke.

Miloš je bio spreman. Štaviše, kaže da nije imao nijednu tešku ili neprijatnu situaciju. “Smatram da se čovjek kroz opterećenje čeliči i postaje sposobniji. Naravno da je bilo i napornih dana, ali sam ih doživljavao kao izazov i priliku za sopstveno unapređivanje. Upoznao sam svoje mogućnosti i sposobnosti”, kaže Miloš.

Jedan tipičan dan: Dan počinje buđenjem u 6 h, nakon čega slijede gimnastika, jutarnja smotra i doručak. Od 8 do 14h je nastava. Nakon predavanja je ručak, slobodno vrijeme i ponovo obavezna gimnastika. Uči se do večere, potom slobodno vrijeme, do odlaska na spavanje u 23 h.

Očekuje se zadovoljavajući uspjeh iz svih predmeta, koji se dijele na opšte (matematika, fizika, mehanika, elektrotehnika i elektronika, jezici, istorija itd...) i one vezane za struku i vojni poziv (navigacija, hidrografija, meteorologija, radari, naoružanje, pomorski materijali, brodske mašine, liderstvo...)

Milošu se posebno sviđa praktična obuka na plovilima Grčke flote. Tada se pitomci upoznaju sa načinom života na brodovima, usavršavaju praktična znanja iz oblasti navigacije, upravljanja pogonskih sistema i njihovog održavanja, što čini osnove buduće profesije.

Kadeti svakodnevno imaju simulacije opštih uzbuna (kriznih situacija), obavljaju gađanje iz brodskih oružanih sistema i raznovrsnog vatrenog oružja. Zimska obuka se sastoji iz više kraćih ploidbi na brodovima, podmornicama

Motorna jedrilica za obuku kadeta

ili jedrilicama, ukupno 30-tak dana godišnje. Ljetnja se obavlja tokom jula i avgusta. “To je period praktičnog usavršavanja, kada plovimo Sredozemljem. Tada posjetimo mnoge gradove - luke po cijelom Mediteranu, mnogobrojne kulturno-istorijske spomenike i izuzetna mjesta, na koja bi inače bilo teško otišli”, priča Miloš oduševljeno.

Sagovornik *Partnera* posebno naglašava podršku starijih kolega iz Crne Gore. “Nas petoro koji smo se upisali na vojne akademije u Atini, dočekao je **Aleksandar Simonović**, danas poručnik u Vojski Crne Gore. Neću pretjerati ako kažem da nam je Simon, kako smo ga

Koliko Miloš voli izazove, dovoljno govori i podatak da je učestvovao na čuvenom Atinskom maratonu

zvali, bio kao stariji brat. Obavezno ga posjetimo prilikom svakog odlaska u Crnu Goru.”

Neprekidna komunikacija sa Ministarstvom odbrane: Miloš naglašava da Ministarstvo odbrane Crne Gore brine o tome da kadetima omogući što bolje uslove školovanja,

“Sa Ministarstvom imamo neprekidan i direktan kontakt po svakom pitanju koje je značajno za nas na stranim akademijama. Iskreno se nadam da na našim prostorima više nikada neće biti ratnih dešavanja. Smatram da nam to garantuje i članstvo u NATO. Ali, svakoj državi i njenoj vojsci neophodan je visokoobrazovani komandni kadar, školovan po najvišim standardima, sa perfektnim znanjem stranih jezika”, kaže sagovornik *Partnera*.

Nakon uspješnog završetka akademije, u junu naredne godine, Miloš se nada daljem usavršavanju, u zemlji i inostranstvu, što je još jedna od prednosti vojnog poziva.

On ohrabruje mlade ljude da iskoriste mogućnost koju im pruža naša država i odluče se za školovanje na nekoj od prestižnih vojnih akademija u zemljama sa kojima Ministarstvo odbrane ima saradnju.

“Posebno je važno da se na taj potez odluče, iz ljubavi, nikako pod tuđim pritiskom. Samo tako imaće snagu da prevaziđu teške trenutke, kojih će sigurno biti. Ali će zbog te strasti i uživanje u ovom pozivu biti neuporedivo,” zaključuje Miloš.

M. D.

Andrija i Zoran Božović

Budući pilot vs potpukovnik

U posjeti kadetu: Balša, Andrija i Zoran Božović

Posvećenost vojnom pozivu u porodici **Božović**, najbolje objašnjava **Andrija Božović**, klasa 1997, student III godine Vazduhoplovne akademije u Pocuoliju kod Napulja.

“Meni je inspiracija bio moj otac a njemu njegov ujak, oficir. Imam utisak da je tata, mojim izborom, dobio priliku da 30 godina kasnije nanovo doživljava izazove ovog poziva”, kaže Andrija za *Partner*.

Od kada zna za sebe, očeva uniforma bila je njegova prva asocijacija na vojsku.

Otac i sin tek će postati kolege u Vojsci Crne Gore. Mlađi Božović je u Italiji, a stariji je načelnik Odjeljenja za operacije G-3 Generalštaba Vojske Crne Gore. To znači da smo razgovor morali obaviti posebno.

Ali, sve je ličilo na uspješno odigranu igru, odnosno kviz dobrog pozna-

vanja. Bliskost oca i sina veoma je upečatljiva.

“Na mene i mlađeg brata **Balšu** posebno je uticalo to što su tatu uvijek svi uvažavali. Ponos koji sam zbog toga osjećao, bio je presudan da se još kao dijete opredijelim za vojni poziv”, kaže Andrija.

Čuveni film *Top Gun*, podstakao je sa druge strane dječaćko maštanje o letjenju, iz čega je krenulo istraživanje o raznim avio klubovima, o aero-akrobatici i drugim “nebeskim” temama.

Potpukovnik Božović upisao je 1985. godine opštu srednju vojnu školu u Beogradu, poznatu kao Vojna gimnazija “Bratstvo i jedinstvo” i time zacrtao svoj budući put. Njegova maštanja nisu bili *Top Gun* i **Tom Kruz**, *Youtube* i snimci akrobacija u vazduhu, već ujak oficir, čija je uniforma posebno sijala u dječijim očima.

Potpukovnik Zoran Božović i njegov sin, kadet Andrija Božović, koji studira na Vazduhoplovnoj akademiji u Pocuoliju, blizu Napulja, najbolji su primjer koliki je značaj porodice u izboru buduće profesije. Na oca je uticao ujak, a na sina - otac

16 km za 16. klasu: Valja reći - za dječaka iz Podgore kod Žabljaka nije bio poseban problem da bude jedan od 186 onih koji su među 5.100 prijavljenih, uspjeli da postanu dio 16. klase tada izuzetno prestižne srednje škole, osnovane da formira buduću vojnu elitu ondašnje Jugoslavije. Valjda zato što je 16 bilo i kilometara koje je svakodnevno prelazio od kuće do škole i nazad dok je bio osnovac.

Nakon Vojne gimnazije, nosio se mišlju da ode u mornaricu, da bi ipak prevagnula odluka da upiše Akademiju kopnene vojske na Banjici. Tokom studiranja odlučio se za rod veze. Kada je 1993. godine završio akademiju, dobio je raspored za Centar za elektronsko izviđanje i ometanje Druge armije, čija je komanda bila u Maslinama, u Podgorici. Riječ je o „prilično zatvorenoj“ jedinici, kako bi je sagovornik *Partnera* danas definisao.

Avanturistički duh je njegovog sina Andriju, Lučonošu podgoričke gimnazije „Slobodan Škerović“ odveo ka vazduhoplovstvu. Mlađi Božović to naziva „logičnim izborom iz želje za novim dimenzijama“. Imao je, istina, i ranih želja za novim saznanjima.

Već je vlasnik licence za upravljanje akrobatskim avionom. Posebno je srećan što je upoznao pripadnike tima italijanskih akrobatskih pilota poznatih pod nazivom *Frecce Tricolori*. “Najbolji su na svijetu”, kaže Andrija.

A i njegova akademija je među najstarijim vazduhoplovnim akademijama u svijetu. U momentu kada smo razgovarali sa njim, bio je na naprednom kursu za *Aviation English* u Porto Potenza Picena, gradiću u centralnoj Italiji. Nakon toga su ga sačekala predavanja i pripreme diplomskog rada za *bachelor* diplomu. Planira da nastavi master studije na istoj akademiji.

Prve dvije godine bile su mu, kaže, veoma naporne ali, sada je *aspirant*, što znači da je instruktor kadetima prve i druge godine.

“Akademske” razlike: Andrija kaže da sa ocem govori o svojim iskustvima, da razgovaraju o tome kakve su bile akademije nekad i sad. On smatra da kopnena i vazduhoplovna akademija skoro da i nemaju dodirnih tačaka. “Upravo me te razlike najviše zanimaju, pa su zato često tema naših razgovora”, kaže za *Partner*. Mada, odmah citira i jednu od naučenih lekcija - da i

onaj ko radi na nebu, mora hodati i živjeti na zemlji. Tako je, valjda, i sa onima koji morem plove.

„U velikoj vojsci, pripadnici mornarice, pješadije ili vazduhoplovstva možda se nikad ne sretnu. Kod nas nije i ne može biti tako,“ mirno komentariše ovu temu stariji Božović. Najvažnije je da je Andrija u potpunosti ubijeđen da je napravio dobar izbor jer je, bez obzira na sve te “akademske” i praktične razlike, krenuo očevim stopama.

Potpukovnik Božović je na komandno-štabno usavršavanje pošao 2010, da bi potom prešao u Danilovgrad, u Brigadu kopnene vojske, na mjesto zamjenika komandanta Brigade. Tamo je proveo četiri godine, a u tom periodu je otišao i u Avganistan, u misiju ISAF.

Pored svega što mu je vojni poziv donio, jedino žali što ga je odvojio od tehnike i elektronike, i uputio ga na 25-godišnje komandovanje. Naravno, porodica takođe tripi.

Andrija kaže da sa ocem govori o svojim iskustvima, da razgovaraju o tome kakve su bile akademije nekad i sad. On smatra da kopnena i vazduhoplovna akademija skoro da i nemaju dodirnih tačaka. “Upravo me te razlike najviše zanimaju, pa su zato često tema naših razgovora”, kaže za *Partner*. Mada, odmah citira i jednu od naučenih lekcija - da i onaj ko radi na nebu, mora hodati i živjeti na zemlji. Tako je, valjda, i sa onima koji morem plove

O autoritetu i slabostima:

„Najteže je kad imate porodični problem, a daleko ste od zemlje. Kada ste prvi u sistemu, ne smijete da pokazujete slabosti, jer gubite autoritet. Da, vojska mi je dobrim dijelom oduzela i osjećaj za civilni život. Nikada se ne možete potpuno opustiti, morate u svakom momentu voditi računa o svom ponašanju“.

Treba li posebno naglasiti – ne krije ponos zbog Andrije, zbog njegove samostalnosti i upornosti, redovno položenih ispita, druželjivosti i otvorenog duha. Drugi sin, **Balša**, četiri godine je mlađi od Andrije i pohađa treći razred podgoričke gimnazije.

Potpukovnik Božović zadovoljan je što se polako vraća ugled i povjerenje u Vojsku. Kaže da današnji vojni poziv pruža šanse kakve njegove generacije nijesu imale. „Takve šanse da se proputuje svijet i stekne iskustvo u multinacionalnom okruženju, malo koja profesija ima, barem kod nas. Za mene, mogu to danas potvrditi, presudna je bila vojna gimnazija. Ako ih obujete u tom uzrastu, vojničke čizme teško je kasnije zamijeniti cipelama.“

Andrija potvrđuje da su za njegovog oca vojni poziv i Vojska Crne Gore sve. “Mislim da će tako biti i sa mnom.”

G. B.

Patrolni brodovi na Jadranu

U službi kontrole teritorijalnog mora

Patrolni brod Ankaran Slovenačke mornarice

U zavisnosti od zone upotrebe, ovi se brodovi mogu podijeliti u obalske patrolne brodove i patrolne brodove za otvoreno more. U Jadranskom moru, u zavisnosti od rejona izvršenja patrolnih zadataka, postoje različiti patrolni brodovi. Ovoj različitosti prvenstveno doprinose geografske karakteristike obalne države, kao i njene ambicije na moru

Patrolni brodovi su relativno mali brodovi, građeni za namjene kontrole teritorijalnog mora i ekskluzivne ili isključive ekonomske zone. U zavisnosti od veličine države, oni su u upotrebi mornarica, obalske straže, policijskih snaga ili drugih institucija preko kojih obalna država sprovodi suverenitet na moru. U tom smislu, upotrebljavaju se za različite namjene: u zaštiti granica na moru, u kontroli pomorskog saobraćaja, u sprečavanju ilegalnih migracija, u sprečavanju ilegalnog ribarenja, u borbi protiv krijumčarenja narkotika i oružja, u sprečavanju i borbi protiv zagađenja mora... Po pravilu, brodovi ove klase su obavezno sastavni dio taktičke grupe formirane za traganje i spašavanje na moru.

U zavisnosti od zone upotrebe, mogu se podijeliti u obalske patrolne brodove i patrolne brodove za otvoreno more (eng. offshore). U Jadranskom moru, u zavisnosti od rejona izvršenja patrolnih zadataka, postoje različiti patrolni brodovi. Ovoj različitosti prvenstveno doprinose geografske karakteristike obalne države, kao i njene ambicije na moru.

Slovenački Triglav: Slovenačka mornarica (Slovenska ratna mornarica) u svom sastavu ima patrolni brod *Ankaran* (klase Super Dvora) koji je dužine 25m, maksimalne brzine 52čv i daljine plovidbe od 700 NM sa brzinom od 42čv. Brod izraelske proizvodnje je Slovenačka mornarica dobila na upotrebu 1996. godine.

Slovenačka mornarica u svom sastavu ima patrolni brod *Triglav* (klase Svitac) koji je dužine 50m, daljina plovljenja 2200 NM,

sa brzinom od 13čv. *Triglav* je uveden u upotrebu 2010. godine, u sklopu izmirenja klirinškog duga Ruske Federacije. Sa ukrcajnih 63t goriva, opremljen brodskim desalinizatorom, te popunom artikala hrane, *Triglav* ima autonomiju od 7 dana na moru. Ovaj patrolni brod je opremljen sa protvbrodskim i PVO raketnim sistemom malog dometa ruske proizvodnje IGLA-2. Operativna upotreba broda je moguća do stanja mora 5, a zadovoljavajuća upravljivost do stanja mora 7. Slovenački mediji navode da je izgradnja i opremanje broda koštalo oko 45 miliona eura. Odgovarajući na zahtjev državnog vrha za angažovanje u međunarodnim misijama i operacijama na Mediteranu, Slovenska Vojska je tri puta upućivala brod *Triglav*, jednom u operaciju Italijanske Mornarice „Mare Nostrum“ i dva puta u operaciju Evropske unije EU NAVFOR MED.

Patrolni obalni ophodni brod

Od 1982. do 1985. godine u hrvatskom brodogradilištu u Kraljevici, namjenski je razvijano i izgrađeno ukupno 11 brodova ove klase, za realizaciju patrolnih zadataka u tzv. Prvoj patrolnoj liniji, u okviru III flotnog programa Jugoslovenske Ratne Mornarice. Sa relativno malom daljinom plovidbe do 600 NM sa 15čv, ovi 32m dugi brodovi su namijenjeni za klasične patrolne zadatke na moru. Nakon rekonstrukcije pogona povećan je doplov broda, kao i ekonomičnost. Brod je prvobitno opremljen sa sonarom i klizačem dubinskih bombi, pa ga je JRM koristila i za izvršenje protivpodmorničarskih zadataka. Međutim, konstrukcijska rješenja nisu dozvolila da se uspješno upotrebljava za tu namjenu. Dva broda koja su se nalazila u sastavu Pomorske policije Crne Gore su prodana 2014. godine.

Obalni ophodni brodovi za Hrvatsku obalsku stražu: U KU sastavu Obalne straže Republike Hrvatske, organizacijske cjeline Hrvatske Ratne mornarice, za

Karakteristični vertikalni pramac holandskog brodogradilišta DAMEN

Split je položena kobilica prvog Obalnog ophodnog broda, radne oznake „Novogradnja 540“. Ugovorom je predviđena izgradnja ukupno 5 ovakvih brodova. Prema navodima hrvatskih medija, vrijednost cijelog projekta je oko 54 miliona eura. U odnosu na prvobitni projekat, prototip je doživio određene izmjene. U toku je završno opremanje broda, nakon čega slijede prijemna ispitivanja prototipa i uvođenje u operativnu upotrebu Hrvatske obalske straže.

grupacije, a ostala tri se izrađena u Albaniji. Brodovi ove klase se nalaze u upotrebi širom svijeta (Carina Velike Britanije, Obalska straža Kraljevine Holandije, Jamajke, Pomorska policija Bugarske). U periodu od novembra 2016. do novembra 2017. godine, patrolni brod *Oriku* je tokom angažovanja u okviru stalne NATO pomorske grupe SNMG2 u Egejskom moru proveo 172 dana na moru i prevalio 25.315 nautičkih milja (46.883 km).

Pramac sjekira u upotrebi kod Grka i Italijana: Brodovi holandskog brodogradilišta DAMEN, klase STAN PATROL 5009 i 5509 sa prepoznatljivim vertikalnim pramcem, tzv. pramac sjekira (eng. Axe bow) se nalaze u upotrebi Grčke obalske straže i Italijanske finansijske policije.

Italijanski patrolni brod klase Comandanti

realizaciju patrolnih zadataka težišno se upotrebljavaju 4 broda klase *Mirna*.

Krajem septembra 2015. godine, na osnovu projekta urađenog u Brodarskom institutu u Zagrebu, u brodogradilištu

U sastavu Albanske obalske straže su četiri patrolna broda klase *Damen Stan 4207*, dužine 43m, brzine 26čv i 17 članova posade. Prvi brod *Iliria* je izrađen u Holandiji u brodogradilištima DAMEN

Ovi moderni brodovi, zahvaljujući novom dizajnu i obliku pramca mogu da izdrže jače more u poređenju sa klasično dizajniranim brodovima istog ili sličnog deplasmana. Brod u osnovnoj varijanti nije opremljen sa težim naoružanjem, ali proizvođač je predvidio takvu mogućnost uz doplatu.

Moderni italijanski patrolni brodovi klase *Comandanti* su namijenjeni za obavljanje patrolnih zadataka na otvorenom moru (tzv. offshore). Karakteristična je konstrukcija broda sa izgrađenim nadgrađem u tzv. *steth* tehnologiji. Italijanska ratna mornarica koristi ove brodove sa zadacima kontrole pomorskog saobraćaja, učesće u kontroli imigracije i ostalim patrolnim zadacima.

Autonomija broda je deset dana na moru. Ukupno su izgrađena 4 ovakva broda od 2002. do 2004. godine sa cijenom od oko 90 miliona eura po brodu. Osnovni TT podaci su: dužina 88m, deplasman 1520t, radijus 3500 NM sa 14čv, posada 70, naoružanje 1 x 76mm Oto Melara, 2x25mm Oto Melara, 1 x He AB-212 ili NH-90.

Kapetan fregate **Željko Peković**

Konverzija raketne topovnjače u patrolni brod

Mornarica Vojske Crne Gore je 2016. godine započela projekat rekonstrukcije i konverzije topovnjače klase *Rade Končar* u patrolni brod, kao prelazno rješenje do nabavke novih patrolnih brodova.

Konverzija broda je zasnovana na projektu Brodarskog instituta iz Zagreba. Osim demontaže lansera protivbrodskih raketa sa krme broda, projektom je predviđen remont glavnih motora, nabavka i ugradnja novih pomoćnih motora, remont oružnih sistema i ugradnja savremene navigacijske opreme. Projekat je u završnoj fazi konverzije, nakon čega slijede prijemna ispitivanja. Brodovi klase *Rade Končar* su izgrađeni '80-tih godina u hrvatskom brodogradilištu Kraljevica, sa ekonomskom brzinom imaju daljinu plovidbe do 780 NM i autonomnost sedam dana.

Za prvi utisak, drugu šansu nemaju

“Takozvani zastavni stroj je najzahtjevniji. Dosta se uvježbava i svi, od prvog do poslednjeg, moramo biti usklađeni”, ističu gardisti

Kapetan Čabarkapa i potporučnik Razić sa specijalno redizajniranim puškama, koje je Garda nedavno dobila

U savršenom stroju i u svečanim uniformama, izgledom i stavom, koji moraju odisati dostojanstvom i ponosom, pripadnici Počasne garde Vojske Crne Gore neminovno plijene poglede. Tu su u svakoj zvaničnoj i svečanoj prilici na državno-diplo-

matskom i vojnom nivou. Mada, ne isključivo tada.

“Prvi utisak je izuzetno bitan. Drugu šansu nećemo imati. Kamere i fotoaparati ne praštaju. Mada, najveći teret osjećamo zbog naših kolega, jer primjećuju i najmanju grešku”, kaže komandir Počasne

garde, kapetan **Milija Čabarkapa**, u razgovoru za *Partner*.

U zavisnosti od važnosti događaja, varira i broj gardista. Takozvani zastavni stroj je najzahtjevniji. Dosta se uvježbava i svi, od prvog do poslednjeg, moraju biti usklađeni.

Standardi za fizički izgled nijesu propisani nikakvom posebnom uredbom ali, kako ističe komandir, vodi se računa da se zadovolje određene norme. Poželjna visina je oko metar i 80 centimetara, dok je krajnja starosna granica 40 godina. “Sa tendencijom smanjenja te granice”, precizira kapetan Čabarkapa.

Komandir čete, osim završene vojne akademije, mora imati i vojnog i gardijskog iskustva.

Uglavnom se insistira da bude neko iz pješadije, jer su oni u tom dijelu najizgrađeniji.

Standardni zadaci pješadijaca:

Kada je riječ o gardistima, laici ih poistovjećuju isključivo sa protokolom, državnim i vojnim ceremonijama. To je velika zablude. Oni pripadaju pješadiji, i svakodnevno imaju fizičku obuku, uz izvršavanje redovnih zadataka predviđenih za njihove kolege – pješadijce.

Crnogorska gardijska uniforma idejno je osmišljena prije dvije godine. U njoj su snažno zastupljeni elementi tradicionalne crnogorske muške nošnje. “Pored toga što ispunjava visoke estetske standarde, udobna je i funkcionalna”, precizira kapetan Čabarkapa

U njihovom sastavu je i Vojni orkestar: U Crnogorskom narodnom pozorištu u Podgorici, na ceremoniji obilježavanja godišnjice članstva Crne Gore u NATO i premijerne projekcije filma "Avganistan – priča crnogorskog vojnika" GOV.ME / S. Matić

Na užarenoj pisti

Jedan od najupečatljivijih i veoma zahtjevnih momenata u karijeri kojeg se sagovornici prisjećaju, svakako je posjeta zamjenika predsjednika SAD-a, **Majka Pensa** Crnoj Gori. Na pisti u Golubovcima 1. avgusta prošle godine bilo je 55 stepeni, a oni su znali da su kamere svjetski značajnih medija uprte u njih.

"Pripremali smo se danima veoma intenzivno. Greška nije smjela da se desi", kaže kapetan Čabarkapa.

Komandir voda, potporučnik **Marko Razić**, prije dvije godine je završio vojnu akademiju u Makedoniji. "Đed i stric su mi bili vojna lica. Đed je stalno pričao kako je lijepo služiti državi", kaže sagovornik *Partnera*. Tu bi se složile sve njegove kolege iz Garde.

Radni dan počinje im u sedam sati, kada staju u stroj, a zatim odlaze na dizanje zastave.

"Za podizanje zastave imamo specijalno obučene vojnike. Oni po tačno utvrđenom rasporedu uvježbano prate sve pojedinačne korake - širenje zastave, postavljanje na jarbol... Zna se i koji gardisti

pozdravljaju zastavu", objašnjava naš sagovornik.

Nakon povratka, slijedi smotra. Komandir kontroliše naoružanje i opremu zajedno sa komandirima vodova, koji dobijaju zadatke. Nakon toga su obavezna dva časa fizičkih aktivnosti.

Priprema za stresne situacije:

Gardista se može postati nakon završetka osnovne vojničke obuke, ukoliko vojnik zadovoljava određene fizičke predispozicije. Ali, učešću na ceremonijama predstoje duge pripreme i provjere. "Javni nastup", uz veliki broj fotoaparata i kamera, neminovno stvara stres, tako da su potrebne osobe koje dobro reaguju na toliki pritisak.

Inače, crnogorska gardijska uniforma idejno je osmišljena prije dvije godine. U njoj su snažno zastupljeni elementi tradicionalne crnogorske muške nošnje. "Pored toga što ispunjava visoke estetske standarde, udobna je i funkcionalna", precizira kapetan Čabarkapa.

Ljepota uniforme za gardiste je posebno bitna. Jer, oni su uvijek, i u svakoj državi pojam za stasitost, dostojanstveni i svečani stav, disciplinu i moć samokontrole.

Na dočeku potpredsjednika Pensa, Golubovci, 1. avgust 2017.

T. Č.

Spomen soba V proleterske, kasarna „Masline“, Podgorica

Sjećanje na slavnog komandanta i njegove vojnike

Jedna od prostorija Spomen sobe

Čuvena brigada, ponos Narodnooslobodilačke borbe, iznjedrila je 61 narodnog heroja. Nakon skoro epskog ratnog perioda, u doba SFRJ je više puta mijenjala svoje sjedište: Bitolj, Priština, Nikšić, i – na kraju, tadašnji Titograd. Tako su u podgoričkoj kasarni ostali vrijedni predmeti, oružje i dokumenta slavne „Savine brigade“

U podgoričkoj kasarni Vojске Crne Gore „Masline“, u kojoj su komanda i dio jedinica Logističkog bataljona, u jednom od objekata, smještena je Spomen soba Pete proleterske crnogorske narodnooslobodilačke udarne brigade, poznate i kao „Savina brigada“.

Na oko 270 kvadratnih metara prostora, izloženi su reprezentativna postavka naoružanja i opreme,

dokumenta, ratne naredbe, planovi, zastave, ordenje i, uopšte, memorabilija vezana za Petu proletersku crnogorsku brigadu, njene borce i, naravno, prvog komandanta, slavnog **Savu Kovačevića**.

Spomen soba svojim eksponatima prati ratni put i poslijeratni, mirovdopski razvoj jedinice. Tu je i mala galerija umjetničkih djela, pokloni prijatelja jedinice, pojedinaca i institucija.

Oružje koje priča istoriju:

Naoružanje različitog tipa izrade, kalibara i godina proizvodnje, ukazuje na to da su borci dolazili do naoružanja uglavnom zaplijenom u borbi.

U galeriji su umjetnička djela, slike, bronzane biste... Od poznatih slikara ili vajara koji su ovjekovječili svojim djelima slavu brigadu pomenućemo samo neke: **Vujoševića, Baukovića, Pavićevića, Augustinčića, Bojovića...**

U posebnom dijelu Spomen sobe smješteni su eksponati vezani za komandanta Savu Kovačevića, od naoružanja koje je koristio, do dvogleda i busola. Tu je i crnobi-

jela, uokvirena fotografija njegove rodne kuće, ali i njena maketa, kao i bronzano Savino poprsje, rad akademskog vajara **Vuka Bojovića**.

Formiranje brigade: Peta proleterska crnogorska brigada formirana je 12. juna 1942. godine u selu Smriječe, u Pivi, od četiri bataljona, tri Nikšićkog partizanskog odreda i jednog bataljona Zetskog partizanskog odreda, te 20 boraca iz Boke. Bilo je ukupno 925 boraca, među kojima 203 žene.

Sava je imenovan za prvog komandanta i ostao je na njenom čelu skoro do svoje pogibije, 13. juna 1943. godine na Tjentištu, u slavnoj Bici na Sutjesci. Preciznije, deset dana ranije, bio je postavljen za komandanta Treće udarne divizije. Sa njim su poginuli i njegov otac **Blagoje**, brat **Janko** i bratanić **Dragan**.

Savin zamjenik bio je **Velimir Terzić**, politički komesar **Radomir Bulić**, a zamjenik političkog komesara **Blažo Jovanović**.

Peta, odmah nakon formiranja, dobija vrlo težak zadatak da, nakon odlaska Vrhovnog štaba i ostalih jedinica u zapadnu Bosnu, u dolini

Dio Spomen sobe posvećen komandantu Savi, sa maketom njegove rodne kuće

Sutjeske i sela Izgori čuva ratnu bolnicu i ranjenike, te zbjeg sa oko 200 djece, žena i staraca. Pod stalnim napadima četnika i Njemaca, stiže u oslobođeni Prozor. Nakon 200 km iscrpljujućeg marša i borbi, vrši popunu jedinice na području Zijameta i Kupresa. Sava je smotru

svoje jedinice, prvi put okupljene, izvršio 11. novembra 1942. godine u Blagaju.

Čuvene bitke na Neretvi i Sutjesci: U Spomen sobi prikazan je na posebnom svjetlećem panou put Pete proleterske brigade. Na tom putu su i dvije čuvene bitke, na Neretvi, februara i marta 1943. godine, i na Sutjesci, juna iste godine.

Bitka na Neretvi, poznata i kao Bitka za ranjenike, je zajednički naziv za seriju bitaka Četvrte neprijateljske ofanzive, u dolini Neretve, između jugoslovenskih partizana i sila Osovine.

U okviru bitke na Neretvi vođene su borbe za Prozor, Jablanicu, Konjic, Gornji Vakuf i druga mjesta. Narodnooslobodilačka vojska morala je da osujeti njemačko-italijansku operaciju Weiss, koja je bila pokrenuta sa ciljem uništenja Bihačke republike i glavnine ustaničkih snaga u Jugoslaviji.

Peta brigada imala je tada najteži zadatak. **Titova** izričita naredba je

Svud se slavom proćuo: Komandant Sava Kovačević

Prvi komandant Pete proleterske, **Sava Blagoja Kovačević**, rođen je 25. januara 1905. godine u selu Nudo - Grahovo, opština Nikšić. Djetinjstvo i ranu mladost provodi u Grahovu, gdje se kao mladić zaposlio u preduzeću za eksploataciju šume. Tako se upoznao sa problemima radničke i seljačke klase, što je uticalo na njegovo političko opredjeljenje i rani revolucionarni rad.

Već 1921. godine, kao šesnaestogodišnjak, postao je član KPJ sa svojim bratom **Nikolom** i ocem **Blagojem**. Radio je na jačanju političkog rada i vrlo brzo mu se povjeravaju partijske dužnosti. Godine 1934. godine postao je član PK-KPJ za Crnu Goru. Više puta je hapšen zbog revolucionarnog rada. Postao je komandant Nikšićkog odreda 1941. godine, vodeći ga kroz uspješne borbe od Grahova do Herceg Novog. U aprilu iste godine imenovan je za člana Glavnog štaba za Crnu Goru.

Komandant Sava Kovačević je odlikovan Ordenom Kutuzova. Kada su 1. maja 1943. uvedeni činovi NOVJ, proizveden je u čin pukovnika, a narodnim herojem proglašen je 6. jula 1943. godine.

Put Pete proleterske označen na velikom panou

bila: „Ranjenike ne smijete ostaviti“. 3500 ranjenika, tifusara i drugih iznemoglih, Peta vodi sa sobom, uz neprekidne borbe i marševanje. Ranjenici su spašeni, uz 134 poginula borca i starješine.

Bitka na Sutjesci bila je odlučujuća bitka Pete neprijateljske ofanzive kojom su jugoslavenski partizani izvršili proboj iz osovinskog obruča, rasturivši njemačke snage u blizini rijeke Sutjeske u jugoistočnoj Bosni.

Dalji borbeni put: Borbeni put Pete se nastavlja dolinom rijeke Bosne i Krivaje, borbama na Ozrenu i Podromaniji. Opet povratak u Crnu Goru, preko Tjentišta, uz odavanje pošte proslavljenom komandantu, sahranjivanje palih drugova... U Crnoj Gori razbija četničke jedinice na Vilusima i Grahovu, a 14. oktobra i četničko uporište **Baja Stanišića** na Ostrogu. U toj borbi gine komandant, narodni heroj **Boško Janković**.

Peta brigada učestvuje u oslobađanju Bijelog Polja i Mojkovca, a počet-

kom avgusta 1944. oslobađa Plav i Gusinje. Sredinom avgusta, Peta je napadnuta na Čakoru. Peta i Deveta crnogorska ponovo dobijaju težak zadatak, da odbrane 880 ranjenih vojnika, koji su čekali na improvizovanom aerodromu na Breznima let prema Italiji. Peta 30. avgusta oslobađala i Berane.

Narednog januara jedinica se upućuje preko Pljevalja, Čelebića, Foče, Miljevine. Uz neprestane borbe i oslobađanje Sarajeva izgubila je 127 boraca, ima 345 ranjenih, ali je izbacila iz stroja 987 neprijateljskih vojnika. Kreće se dalje, dolinom rijeke Bosne, preko Travnika, Mrkonjića, Sanskog Mosta, Bosanske Krupe, Cazina, da bi 6. maja 1945. godine sa jedinicama Četvrte divizije oslobodila Karlovac. Ratni put se nastavlja preko Žumberačke Gore, Novog Mesta, borbi na Zidanom mostu, a 15. maja, pravcem Laško-Celje-Kamnik, gdje završava svoj borbeni put.

Ovaj ponos Narodnooslobodilačke borbe iznjedrio je 61 narodnog heroja. Peta proleterska crnogorska

brigada odlikovana je Ordenom narodnog heroja, Ordenom bratstva i jedinstva, Ordenom narodnog oslobođenja i Ordenom narodne armije sa lovorovim vijencem. Brigada je dobila i tri pohvale vrhovnog komandanta.

Poslijeratni dani: Prvih poslijeratnih dana jedinica je aktivno učestvovala u obnavljanju ruševina, obnovi mostova, u skupljanju ljetina i svakim vidom pomoći stanovništu.

Marta 1946. jedinica je dislocirana u reon Bitolja, gdje su grčki monarhohfašisti izazivali stalne incidente uz zahtjeve prekrajanja granice. Jedinica je i tada bila u poluratnom stanju, uz ljudske gubitke u borbama sa ostacima balističkih i drugih neprijateljskih jedinica u reonu Šar planine i zapadne Makedonije.

Nakon deset godina, 1964, premještena je u Prištinu. Zatim je dislocirana u Nikšić, pa u Titograd. Tako je u Podgorici ostala i ova Spomen soba, za sjećanje i nauk budućim generacijama.

(Partner)

O epohi crnogorske vojske „između tradicije i modernizacije“

Monografija, koja je rezultat dvanaestogodišnjeg rada, sadrži preko 1.300 fotografija, mapa, dijagrama, tabela od kojih se najveći dio prvi put objavljuje na skoro 800 strana. Sa likovnog, grafičkog i obuhvatnog aspekta predstavlja jedinstvenu monografiju o istorijatu jedne vojske

U svom najnovijem djelu (koje je ujedno i njegov doktorat), monografiji "Crnogorska vojska 1854-1916." dr **Srđa Martinović** pravi sintezu istorije crnogorske vojske navedenog perioda, s veoma značajnim uvodom koji crnogorsku prošlost tretira znatno ranije nego što je naznačeno godinom početka studije.

U ovoj obimnoj knjizi, koja će iz štampe izaći početkom naredne godine, data je sveobuhvatna analiza crnogorske vojske, njen karakter, spoljašnje i unutrašnje ustrojstvo, razvojna dinamika, limiti, izazovi i rezultati koji su bili pred crnogorskim vojnim stratezima. Period između donošenja prve vojne uredbe do nestanka crnogorske države s pravom se može naznačiti kao najdinamičniji period razvoja crnogorske vojske. To je epoha „između tradicije i modernizacije“, odnosno pokušaja države da potpuno uvojači svoju oružanu silu i stavi je pod svoju neposrednu komandu.

Crnogorska historiografija je dobila autora koji je uspio da priredi „Spomenik crnogorskim ratnicima“, a pri tome da ostane svoj, vjeran, tradiciji i riječi, i nastavi da traga za nedokučivošću vremena. Istorija Crne Gore je neprestana borba za opstanak i slobodu, i bila je uzoran primjer ostalim narodima, a samim tim posebno mjesto pripada vojnoj istoriji

Sa ljevo: Srđa Martinović, general Daković, ministar Bošković, akademik Borozan i moderator, Vlado Jovičević

To je, kako sam autor uviđa u jednom podnaslovu, kraj crnogorskoga „herojskog“ doba. Od uskočkih i hajdučkih družina, te plemenskih vojski i odreda, krenulo se u potpunu uniformizaciju, budući da je borba za konačno oslobođenje od Osmanskoga carstva zahtijevala organizovane jedinice, spremne na disciplinu i izvršavanje naredbi. Potom, nakon sticanja nezavisnosti, i za očuvanje te nezavisnosti.

Djelo rađeno 12 godina: Monografija "Crnogorska vojska 1854-1916." rađena je gotovo 12 godina i predstavlja istoriju crnogorske vojske na način na koji do sada nije bila obrađena. Riječ je o sveobuhvatnom djelu koje obrađuje jednu od najvažnijih institucija Crne Gore.

Obrađeni su svi rodovi, struke i specijalnosti crnogorske vojske, njeno obrazovanje, obuka, oprema, finansije, kao i vojno-diplomatske aktivnosti. U monografiji su predstavljene sve vrste naoružanja koje je crnogorska vojska koristila, sa svim karakteristikama i uporednom praksom sa evropskim državama. Ova monografija rezultat je naučne analize zasnovane na istraživačkom radu, sa snažnom arhivskom osnovom i relevantnom literaturom.

Monografija sadrži preko 1.300 fotografija, mapa, dijagrama, tabela od kojih se najveći dio prvi put objavljuje, na skoro 800 strana. Sa likovnog, grafičkog i obuhvatnog aspekta predstavlja jedinstveno djelo o istorijatu jedne vojske, ne samo u Crnoj Gori, već i na Balkanu.

Monografija je predstavljena na Cetinju 14. juna u Vladinom domu na Cetinju, u organizaciji Ministarstva odbrane Crne Gore. O knjizi su tada govorili ministar odbrane mr **Predrag Bošković**, brigadni general **Ilija Daković** i akademik **Đorđe Borozan**.

U međuvremenu, dok izađe ovaj broj *Partnera*, biće promovisana i u Nikšiću.

Monografija kao čin patriotizma:

“Istoriju jedne vojske ne čine samo bitke i slavni junaci, nabrojanje oružja i spisak poginulih i ranjenih. Pisati istoriju vojske znači poznavati tu instituciju u njenoj srži, u njenoj kompleksnosti i hijerarhijskoj strukturi. Pisati istoriju crnogorske vojske znači dobro poznavati njenu prošlost koja je satkana od velikih pobjeda i žrtava, ali opet, i poznavati sve specifičnosti koje je institucija crnogorske vojske prošla u svojoj genezi”, kazao je tom prilikom ministar Bošković.

On je kazao da je zato knjiga dr Srđe Martinovića kapitalno djelo crnogorske vojne historiografije, spomenik epohi i čin patriotizma.

Rečeno je i da je Ministarstvu odbrane Crne Gore bila čast pomoći izlazak takve monografije što je posebno priznanje autoru za napore koje ulaže u rekonstruisanju crnogorske vojne povijesti.

Do danas najsveobuhvatnije razmatranje teme: U predgovoru knjige stoji da pitanje bezbjednosti Crne

Gore kroz njenu vojsku od 1854. do 1916. godine, kao jedne od institucija sa najvećom tradicijom, do sada nije studioznije i sveobuhvatno razmatrano. Najdalje u proučavanju crnogorske vojske otišao je prof. dr **Branko Babić** koji je objavio više članaka o pojedinim pitanjima crnogorske vojske i feljton u „Pobjedi“ 1979. godine.

Publikovani su i radovi o pojedinim periodima i temama crnogorske vojske: **Milana Jovičevića** i **Tatjane Jović**, kao i magistarski rad i nekoliko tekstova **Bobana Batričevića**.

Međutim, osim Babićevog feljtona, svi oni tretirali su pojedine segmente i periode razvoja crnogorske vojske. Ova naučna monografija ima namjeru da studiozno i na osnovu raspoložive građe obradi crnogorsku vojsku i njenu bezbjednosnu ulogu u periodu od 1854. godine, kada je knjaz **Danilo**, u cilju stvaranja moderne vojne organizacije, udario prve temelje, pa do 1916. godine, kada je ona prestala da postoji.

Cilj je bio sinteza postojećih saznanja o ovoj tematici, sa novim dokumentima i saznanjima baziranim na dugogodišnjem istraživanju ove problematike.

Crnogorska historiografija je dobila autora koji je uspio da priredi „Spomenik crnogorskim ratnicima“, a pri tome da ostane svoj, vjeran tradiciji i riječi, i nastavi da traga za nedokučivošću vremena. Istorija Crne Gore je neprestana borba za opstanak i slobodu, i bila je uzoran primjer ostalim narodima, a samim tim posebno mjesto pripada vojnoj istoriji.

Trasiranje puta zaštite od zaborava:

Martinović je vrstan poznavalac vojne prošlosti, za istinu se bori istraživački, stvaralački, pa je svojim djelom „Crnogorska vojska 1854–1916“ ispisao najljepše stranice vojne istorije.

Ova monografija predstavlja kritički aparat veoma vrijedan za svakog budućeg istraživača ove oblasti, ali i pokazuje kolika je snaga jednog naroda, njegova ozbiljnost, plemenitost i spremnost za borbu za svete ciljeve. Izražava i njegovu težnju da život živi samostalno među drugim narodima i da tako ispuni svoju misiju u istoriji. Čitava knjiga prožeta je tabelama u kojima se nalaze i obrađeni podaci o brojnomeni stanju vojnika, broju oružja, formacijskome uređenju vojske i teritorijalnoj pripadnosti crnogorskih oficira.

Uz to, priložene su mape najvažnijih vojnih operacija koje je crnogorska vojska vodila u pomenutom periodu. Blagotvorno je podsjetiti se istorije jedne institucije koja je bila stub crnogorske bezbjednosti, a time i državnosti.

(Partner)

U predgovoru knjige stoji da pitanje bezbjednosti Crne Gore kroz njenu vojsku od 1854. do 1916. godine, kao jedne od institucija sa najvećom tradicijom, do sada nije studioznije i sveobuhvatno razmatrano

**Crna Gora
Ministarstvo
odbrane**

**Vojska
Crne Gore**

Potezanje konopca na "Jadrani"

Bell 412 EPI u Crnoj Gori

ISSN 1800-7759

9 771 800 775 009 4